

Andreas Laun

Na ceste k „Turning point“ vyučovania katolíckeho náboženstva

V predposlednom čísle časopisu „Kirche heute“ som nechal vytlačiť list jednej 16 ročnej študentky, v ktorom vykresľuje, čo prežíva na vyučovaní náboženstva. V nasledujúcom texte hovorím, čo by sa podľa môjho názoru malo podniknúť aj vzhľadom na tento list alebo podobné prípady – predovšetkým zo strany „strážcov“, o ktorých sa hovorí už v Starom zákone!

V panelovej diskusii nemeckého katolíckeho periodika Tagespost s mníchovským arcibiskupom Marxom a berlínskym mediálnym expertom Norbertom Bolzom o odkresťančovaní kresťanstva vyjadril Bolz ako jedno z „nebezpečenstiev vo vnútri Cirkvi“ okrem iného „vyučovanie náboženstva v škole zbavené jadra“ a vyjadril názor, že Cirkev potrebuje „vyznanie dogmy a odvahu k pravovernosti“. V rozhovore biskup Marx povedal, že musíme nájsť „turning point“ (bod obratu) vyučovania náboženstva a poukázal na mimoriadnu akútnosť otázky pravdy a nároku na pravdu (porov. Tagespost 8. 7. 2010, č. 80, str. 5). Za týmito diskusnými poznámkami stojí skúsenosť, ktorú už dlho prežívajú predovšetkým rodičia: situácia s vyučovaním katolíckeho náboženstva nie je dobrá. Sú prípady, kedy rodičia odhlasujú svoje deti z náboženstva nie preto, že odmietajú vieru Cirkvi, ale naopak – lebo ju chcú pre svoje deti uchovať! Nie že by neexistovali aj dobrí učitelia náboženstva. Skutočnosť je však taká, že tí, ktorí sa sťažujú, by mohli rozprávať veci, ktoré by sme nikdy nepokladali za možné. Predovšetkým ideológie ducha doby ako schvaľovanie evolúcie, potratu, sexuálnej neviazanosti a rodovej ideológie už prenikli veľmi hlboko. Často vyslovované sťažnosti na vyučovanie náboženstva tak v Rakúsku ako aj v Nemecku a iných krajinách sú nepopierateľne vo väčšine prípadov oprávnené. Pred nedávnom som v spravodajstve agentúry Kath.net našiel správu o Belgicku: Rodičia už roky bojujú proti „katechizmu“ (rozumej vyučovaniu náboženstva) kvôli voľnému štýlu a dvojzmyselným textom, v ktorých je pojem matka vnímaný a ťažké sexuálne obťažovanie! Dobré známym by sa mal stať neúnavný a dômyselný boj profesora F. Reckingera, ktorý už roky poukazuje na závažné chyby a bludy v nemeckých knihách katolíckeho náboženstva (porov. F. Reckinger, „Falšovanie viery. Čo všetko sa dnes nachádza v učebniciach náboženstva“ Stein am Rhein, 2. vyd. 1990). Podobne je to v knihe R. Dörnera, Ako môžu veriť v toho, o ktorom nepočuli. Boj o vyučovanie náboženstva. Münster 2002). V Rakúsku kardinál Schönborn požaduje – podľa vzoru USA -, aby bol Katechizmus Katolíckej cirkvi smernicou pre učebnice náboženstva, čo nezabránilo tomu, aby autor učebnice otvorene zastával potrat (napriek KKC 2273), iný zase učí, že homosexualita je dnes akceptovateľná (bez rozlišovania medzi verejnou mienkou a učením Cirkvi, napriek KKC 2257) a ďalší pokladá Kirchenvolksbegehren za reformné hnutie v Cirkvi.

Nebolo by ťažké menovať ďalšie príklady, nie je ťažké stanoviť diagnózu a smerovanie, ktorým sa musí uberať terapia, by sa dala načrtnúť takto:

Na jednej strane by Cirkev v strednej Európe mala mať a má ešte stále – ako dlho ešte? – historicky jedinečnú šancu odovzdávať poznanie katolíckej viery v rámci školy, pričom je z veľkej časti platená štátom. Ale vzhľadom na chybné učebnice, mnohé sťažnosti na vyučovanie náboženstva a náboženskú nevedomosť mládeže napriek dlhoročnému vyučovaniu, je to neodškriepiteľné: Cirkev dobre nevyužíva šancu školského vyučovania náboženstva. Z toho vyplýva otázka: V čom to spočíva? Odpoveď: nie sú k dispozícii také podklady, aké majú byť; spočíva to v zle vyškolených a zdeformovaných, niekedy dokonca v nie skutočne veriacich učiteľoch; zlo prichádza zo vzdelávacích inštitúcií učiteľov a nakoniec z teologických fakúlt.

Ak je táto diagnóza pravdivá, dá sa „turning point“ – o ktorom hovoril biskup Marx – opísať takto: musia sa korigovať učebnice, snažiť sa o obnovu učiteľov náboženstva a taktiež o reformu vzdelávacích inštitúcií pre učiteľov náboženstva a nakoniec o reformu katolíckych univerzít!

Korektúra a obnova učebníc náboženstva: Bezprostredný a ľahký prístup majú k učebniciam zodpovední a takisto aj iným materiálom pre vyučovanie náboženstva. Aj keď „dokonalá učebnica“ neexistuje, vytvoriť učebnicu bez chýb, ktorá sa zhoduje s učením Cirkvi, je možné.

Pomýlená by bola predstava, že učebnice sa dajú zmeniť iba postupne! Prečo nie hneď, prečo „postupne“, ktoré kroky sú v pláne? Kritický dobrý teológ môže učebnicu náboženstva prepracovať a „jedným krokom“ korigovať, čo korigovať treba! Predstavte si, že by niekto chcel navrhnuť vylepšenia pri chybách v medicínskej príručke alebo v návode na obsluhu lietadla „postupne“! Koľko ľudí by už bolo mŕtvych, pokiaľ by knihy boli úplne opravené? Nie, chybné učebnice náboženstva sa dajú hneď a úplne opraviť!

Iba naivný človek si môže myslieť, že korektúrou učebníc by sa už urobilo takmer všetko. Jasné, že nie, tým sa iba môže začať dlhá cesta, ktorá je tým strmšia, čím ďalej prídeme: Zaviazať učiteľov k používaniu učebnice sa nedá, keď knihu rozhorčene odmietajú a sám katolícky obsah nepokladajú za pravdivý! Bolo by to, ako keby ste chceli prinútiť pilota riadiť lietadlo, pre ktoré nebol zaškolený! Predsa len by sa mohli katolícke učebnice uviesť na trh a byť ponúknuté aspoň ako „rovnocenné“ k už existujúcim učebniciam!

Dovoľte mi na tomto mieste jednu osobnú poznámku: ja sám som napísal sériu 8 pravoverných učebníc náboženstva: bolo by ľahké použiť ich ako začiatkové núdzové opatrenie.

Reforma učiteľov: nie učebnice vyučujú, ale ľudia! Preto to najdôležitejšie by bolo komunikovať s učiteľmi: o katolíckej viere, o pravdivosti neviditeľných vecí, o učiteľskom úrade Cirkvi. Podobne by sa malo rozprávať o tom, čo znamená „cirkevná poslušnosť“ a že učiteľ náboženstva je poverený a platený za to, aby sprostredkoval katolícke učenie, a nie svoj osobný názor, ktorý sa odkláňa od viery Cirkvi. Malo by byť tiež jasné: keď už skutočne nezdieľa vieru Cirkvi a ani nie je v stave ju vecne a objektívne učiť (aspoň tak neutrálne, ako predstavuje islam a iné náboženstvá), mal by korektne odísť.

Ďalším krokom by mohla byť zmena dorastu: najprv by sa malo zobrať vážne udeľovanie kánonickej misie za pomoci seriózneho pohovoru s kandidátom. Nesmie byť dostačujúce počuť, že uchádzač „sa angažuje“, to nie je katolícka záručná pečat'; z toho vôbec nevyplýva, že uchádzač je skutočne pravoverný a pripravený učiť vieru Cirkvi, v prípade konfliktu aj napriek inému „vlastnému názoru“. „Angažovaní“ boli všetci heretici v dejinách a aj diabol sám „sa angažuje“!

Okrem toho by sa učelia mohli doškoľovať v záväzných letných seminároch! Mnohí, nie všetci, by sa dali takto zasiahnúť a formovať na skutočne katolíckych učiteľov náboženstva. Nikto si nebude namýšľať, že sa potom všetci učelia náboženstva stanú skutočne veriacimi katolíkmi a skvelými pedagógmi! To nie, ale urobil by sa jeden veľký krok správnym smerom!

Vzdelávacie inštitúcie pre učiteľov náboženstva: ťažšie to bude so zmenou inštitúcií, na ktorých sa vzdelávajú a formujú učelia náboženstva. K tomu bude potrebných mnoho rozhovorov, ale aj jemný tlak: keď inštitúcie vyučujú nie pravoverné učenie, nemôžu byť ich absolventi prijatí do služieb Cirkvi a musia sa zamerať na iné zamestnania! Potom bude asi potrebné vytvoriť alternatívne, pravoverné vzdelávacie inštitúcie.

Univerzity: Posledný krok je najťažší: premena katolíckych univerzít. Biskup samotný bude mať sotva možnosť uskutočniť trvalú reformu. Ale začať sa musí a prvý krok by bolo: Analyzovať situáciu, priznať si aj ťaživé skutočnosti a potom už neprestať o tom rozmýšľať, čo by sa dalo robiť. Zodpovední sa musia správať ako niekdajší vojvodcovia, ktorí nemali úlohu dobyť hrad: potom, čo skonštatovali ťažkosť alebo zdanlivú nemožnosť, neprestávajú trpezlivo a pozorne obliehať múry hradu, aby predsa len vypátrali cestu do jeho vnútra!

Je jasné, že tu predložené myšlienky sa musia starostlivo zvážiť a aj prediskutovať. Kto sa na to dá, musí vedieť: Bude to dlhá a kamenistá cesta! To je pravda, ale každá cesta začína prvým krokom a bude to prvý krok, na ktorý sa nás Boh bude najskôr pýtať!